

การร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพตามมาตรา ๘๒
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นายศิลาชัย บวรกสิณธรรม

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๒ บัญญัติไว้ว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อได้รับเรื่องไว้พิจารณา หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

มิให้นับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสองเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งได้ด้วย”

ตามมาตราดังกล่าวข้างต้นสามารถแยกเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาได้ดังนี้

ผู้ที่มีสิทธิส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

เมื่อมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา คนใดมีเหตุให้สิ้นสมาชิกภาพ ผู้ที่สามารถยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๘๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีอยู่ ๒ กรณี คือ

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกและให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

๒. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวรรคท้ายของมาตรา ๘๒

เหตุให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถสิ้นสุดสมาชิกภาพได้ตามมาตรา ๑๐๑ และสมาชิกวุฒิสภาสามารถสิ้นสุดสมาชิกภาพได้ตามมาตรา ๑๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

มาตรา ๑๐๑ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

- (๓) ลาออก
- (๔) พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๙๓
- (๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗
- (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘
- (๗) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๔ หรือมาตรา ๑๘๕
- (๘) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

(๙) พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกตามมติของพรรคการเมืองนั้น ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ในกรณีเช่นนี้ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นมิได้เข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่พ้นสามสิบวันดังกล่าว

(๑๐) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง แต่ในกรณีที่ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเพราะมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำสั่งยุบพรรคการเมือง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๑๑) พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ หรือมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม

(๑๒) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยมิได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๓) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๑๑๑ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘

(๕) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยมิได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๖) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๗) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๑๓ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๔ หรือมาตรา ๑๘๕

(๘) พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ หรือมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม

การสิ้นสุดสมาชิกภาพที่จะส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๘๒ ได้นั้น มิใช่ทุกกรณีตามมาตรา ๑๐๑ และมาตรา ๑๑๑ โดยมาตรา ๘๒ ได้กำหนดอนุมาตราไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ มาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) เท่านั้น เหตุอื่นใดนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา ๘๒ นี้ ไม่สามารถยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามมาตรานี้ได้ อย่างไรก็ตามหากเข้าเงื่อนไขการสิ้นสุดสมาชิกภาพตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแล้วแม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีได้วินิจฉัยกรณีดังกล่าวก็ตามแต่

หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นที่ยุติได้โดยสภาพแล้ว ก็สิ้นสุดสมาชิกภาพไปตามกฎหมายด้วยเช่นกัน เช่น (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร หรือ (๒) ตาย

แต่หากมีกรณีสงสัยหรือมีข้อพิพาทเกี่ยวกับสมาชิกภาพที่นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๒ ก็ยังสามารถยื่นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยบทบัญญัติในเรื่องของเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญและผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ได้แก่ มาตรา ๗ “ให้ศาลมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดี ดังต่อไปนี้ ... (๕) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา...” ประกอบกับมาตรา ๔๑ “ผู้ที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ จะต้องเป็นบุคคล คณะบุคคลหรือองค์กรตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่น...”

ดังนั้น เมื่อมีกรณีเข้าเงื่อนไขสิ้นสุดสมาชิกภาพและผู้มีสิทธิยื่นเรื่องใช้สิทธิยื่นเรื่องไปถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว จึงถึงขั้นตอนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

การพิจารณารับคำร้องและให้หยุดปฏิบัติหน้าที่

ศาลรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจพิจารณาคดีนี้ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ “ให้ศาลมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีดังต่อไปนี้ (๕) “คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา” และ (๑๓) “คดีอื่นที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาล”

การพิจารณาคำร้องของศาลเบื้องต้นก็จะดูเรื่องแบบฟอร์มว่ายื่นมาถูกต้องตามแบบที่กำหนดและเงื่อนไขต่างๆ ตามวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ ได้กำหนดแบบและหนังสือที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเอาไว้ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจะเป็นผู้พิจารณาหากคำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ จะต้องดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้นให้ถูกต้อง แบบที่ศาลกำหนดในที่นี้คือข้อกำหนดที่ศาลจะต้องไปออกข้อกำหนดของตัวเองมาอีกทีหนึ่ง แต่โดยหลักทั่วไปที่อย่างน้อยต้องระบุไว้ในคำร้องคือรายละเอียดตามมาตรา ๔๒

มาตรา ๔๒ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพ มีรายการครบถ้วนตามแบบ ที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุ

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

(๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดเจน

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลตามจำนวนที่กำหนดในข้อกำหนด ของศาลด้วย

คำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วนตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้หน่วยงาน ที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้นให้ถูกต้อง

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้ร้องจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะมอบฉันทะให้ ทนายความหรือบุคคลอื่นยื่นคำร้องหรือดำเนินคดีแทนผู้ร้องได้ ผู้รับมอบฉันทะต้องบรรลุนิติภาวะแล้วและ มีความรู้ความสามารถที่อาจดำเนินการแทนผู้มอบฉันทะได้

ขั้นตอนต่อมาศาลจะต้องพิจารณาว่าเข้าเงื่อนไขตามมาตรา ๘๒ หรือไม่ เนื่องจากมาตรา ๔๒ (๓) แห่ง วิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องระบุ “มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ

เหตุในคำร้อง” และพิจารณาพยานหลักฐานเบื้องต้นที่ยื่นมาพร้อมคำร้องว่าพอมีเหตุหรือพอมีมูลที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ หากปรากฏว่าพยานหลักฐานไม่มีน้ำหนักพอให้มีเหตุสงสัย ศาลอาจไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย หรืออาจรับคำร้องไว้วินิจฉัยโดยที่มีได้มีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจและการพิจารณาของศาลหรือคณะตุลาการตรวรับคำร้องจะพิจารณาโดยองค์ประชุมและถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ซึ่งมาตรา ๔๙ แห่งวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญวรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า ”เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ ศาลจะแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณาก็ได้ ทั้งนี้จะแต่งตั้งให้มีมากกว่าหนึ่งคณะก็ได้” ซึ่งตุลาการทั้งศาลมีเพียง ๙ ท่านเท่านั้น

เมื่อศาลสั่งรับคำร้องเอาไว้แล้วก็มีหน้าที่ส่งสำเนาคำร้องไปยังผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกร้องมารับสำเนาภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งเมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้วมีหน้าที่ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง

แต่หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ซึ่งศาลจะใช้ดุลพินิจไม่สั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

ตัวอย่างเช่น นาย ก. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีเหตุที่อาจสิ้นสุดสมาชิกภาพได้ตามมาตรา ๑๐๑ โดยมีคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๘๒ วรรคท้าย ต่อมาศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณา ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๒ แต่ไม่ได้สั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ในระหว่างพิจารณาคดีของศาล นาย ก. ยังคงปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ยกมือออกเสียงลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี และเป็นกรรมาธิการพิจารณาร่างกฎหมายหลายฉบับ ต่อมาระหว่างพิจารณาของศาล ปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมว่า นาย ก. มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีกรณีสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามที่ถูกร้อง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ นาย ก. และในที่สุดหากศาลมีคำวินิจฉัยว่า นาย ก. สิ้นสุดสมาชิกภาพตามคำร้อง ถือว่านาย ก. พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ คือวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง เช่น การเลือกนายก หรือการพิจารณากฎหมายต่างๆ ที่ได้ทำไปก่อนถูกให้หยุดปฏิบัติหน้าที่นั้น ยังคงสมบูรณ์ทุกประการ

การสิ้นสุดสมาชิกภาพเมื่อใดนั้น มีผลต่อการทำงานที่ได้ทำไปแล้วของสมาชิกรวมถึงมีผลกระทบต่อเงินประจำตำแหน่งและสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่ได้รับไปขณะดำรงตำแหน่งซึ่งอาจต้องเรียกคืนด้วย

ทั้งนี้ขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญจะมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งมีรายละเอียดค่อนข้างมาก ในบทความนี้จึงขอกล่าวเพียงหลักการเบื้องต้นของมาตรา ๘๒ โดยสรุปเท่านั้นเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายในเวลาอันจำกัด

กรณีศึกษาใกล้เคียง ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ๑๐/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๐/๒๕๖๒ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคดี คณะกรรมการการเลือกตั้ง(ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่าสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ (ผู้ถูกร้อง) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญประชุมปรึกษาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ได้บัญญัติ

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓)

เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องปรากฏว่า ผู้ร้องมีมติให้ส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากผู้ร้องเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท วิ-ลัก มีเดีย จำกัด อยู่ในวันที่สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๕) แล้ว จึงมีมติเอกฉันท์มีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และแจ้งให้ผู้ร้องทราบ และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง

สำหรับคำขอของผู้ร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง ศาลพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องแล้ว เห็นว่า คดีนี้ผู้ร้องได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง และปรากฏข้อมูลจากเอกสารประกอบคำร้องว่า ตลอดระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นทุกครั้งจะส่งสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น ระบุวันประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นพร้อมมีหนังสือ นำส่งนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครในเวลาใกล้เคียงกัน ซึ่งแตกต่างจากการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้น ในคดีนี้ตามเอกสารประกอบคำร้องไม่ปรากฏว่ามีการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น จึงปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง ประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องอาจก่อให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายและการคัดค้านโต้แย้งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานสำคัญของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรจึงมีมติเสียงข้างมาก ๘ ต่อ ๑ ให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนับแต่วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ จนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัย ส่วนคำขอของผู้ร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการอื่นเป็นการชั่วคราวก่อนวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๑ นั้น เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๒ วรรคสอง แล้ว ในชั้นนี้จึงยังไม่มีเหตุจำเป็นที่จะกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองชั่วคราวใดๆ อีก

ต่อมาในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยด้วยมติเสียงข้างมาก ๗ ต่อ ๒ ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ถือหุ้น บริษัท วิ-ลัก มีเดีย จำกัด ซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชนอยู่ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่พรรคอนาคตใหม่ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อผู้ร้อง อันเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ถูกร้องใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘(๓) ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง คือ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๒) คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีพิงโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง คือ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่าสมาชิกภาพ ของสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรของนายนวนิว เตาะเจริญสุข สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) หรือไม่

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ และได้ประกาศรายชื่อนายนวนิว เตาะเจริญสุข ผู้ถูกร้อง เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดขอนแก่น ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒ ศาลจังหวัดขอนแก่นได้มีคำพิพากษาว่าผู้ถูกร้องมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๙ (๔) ประกอบมาตรา ๙๔ ลงโทษประหารชีวิต และศาลอุทธรณ์ภาค ๔ มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ถูกร้องระหว่างอุทธรณ์ ศาลจังหวัดขอนแก่นจึงออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกาให้จำคุกผู้ถูกร้องไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกานับตั้งแต่วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า โทษประหารชีวิต เป็นโทษทางอาญาที่ร้ายแรงและเป็นอัตราโทษที่สูงกว่าและหนักกว่าโทษจำคุก เมื่อศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและได้ออกหมายจำคุกผู้ถูกร้องไว้ แม้คำพิพากษาของศาลจะยังไม่ถึงที่สุด ก็ถือว่าผู้ถูกร้อง ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลแล้ว จึงเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ และขอให้มีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ร้องเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) และได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา ของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๕) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยและ ให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สำหรับคำขอให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง นั้น เห็นว่าข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนว่าศาลจังหวัดขอนแก่นได้มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ผู้ถูกร้อง โดยศาลอุทธรณ์ภาค ๔ มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ถูกร้องระหว่างอุทธรณ์ ศาลจังหวัดขอนแก่นจึงออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกาให้จำคุกผู้ถูกร้องไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกานับตั้งแต่วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป กรณีจึงปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่ามีกรณีตามที่ถูกร้องแล้ว ดังนั้น จึงมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยนับแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า กรณีของผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) แต่อยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) ที่บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดสมาชิกภาพลงเมื่อต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) หรือไม่ และนับแต่เมื่อใด

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) ประสงค์จะนำลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้เป็นเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติในฐานะที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติในฐานะของผู้แทนปวงชนชาวไทยจะสามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเต็มที่ มีความประพฤติเป็นที่ยอมรับและนับถือต่อสาธารณชน ปราศจากเหตุหมิ่นหมองในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ อันทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่เกียรติและ

ศักดิ์ศรีของสภาผู้แทนราษฎร กรณีจึงต้องหมายความว่าหากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องคำพิพากษาให้ลงโทษหนักกว่าโทษจำคุก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นย่อมมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) แล้ว เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าหลังจากศาลจังหวัดขอนแก่นมีคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ ศาลจังหวัดขอนแก่นจึงออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกาให้จำคุกผู้ถูกร้องไว้นับตั้งแต่วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลซึ่งถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) ด้วย ทั้งข้อเท็จจริงแห่งคดีนี้เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) ซึ่งใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล” โดยไม่มีคำว่า “ถึงที่สุด” จึงต้องหมายความว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกเท่านั้น โดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) แต่อย่างไรก็ดี ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง คือ วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง คือ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

บรรณานุกรม

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องพิจารณาที่ ๑๐/๒๕๖๒ (นายธนารท จีรุงเรืองกิจ) สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒,
จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=10778

คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๒ สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก

http://www.constitutionalcourt.or.th/th/occ_web/more_news.php?sdate=&ldate=&id2=&cid=33&nid=&keyword=%E0%B8%98%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%A3&gr=1

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒ (นายนวัธ เตาะเจริญสุข) สืบค้นเมื่อวันที่
๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก

http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_20191213155211.pdf

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

